

Dokument związany nr 1
do I/NB/B/20/2013

**ZASADY ODŁĄCZANIA I ZABEZPIECZANIA ŹRÓDEŁ
NIEBEZPIECZNYCH ENERGII Z WYKORZYSTANIEM
SYSTEMU LOCK OUT/TAG OUT (LOTO)
W ENEA ELEKTROWNIA POŁANIEC
SPÓŁKA AKCYJNA**

Obowiązuje od dnia 26.09.2020r.

Tabela zmian				
Lp.	Podstawa wprowadzenia zmiany	Data aktualizacji	Dokonujący zmiany	Właściwy Dyrektor lub osoba upoważniona
1.				
2.				
3.				
4.				
5.				

DZIAŁ I

POSTANOWIENIA OGÓLNE

1. Niniejsze zasady dotyczą odłączania i zabezpieczenia (blokowania) źródeł niebezpiecznej energii w celu ochrony osób wykonujących prace przed zagrożeniami spowodowanymi przypadkowym, niekontrolowanym uwolnieniem lub podaniem niebezpiecznej energii oraz przypadkowym, niekontrolowanym załączeniem urządzeń, które w związku z wykonywaną pracą powinny być wyłączone z ruchu.
2. Zasady mają zastosowanie:
 - 1) do przygotowania stref pracy realizowanych na podstawie polecenia pisemnego, zlecenia wykonania pracy, instrukcji organizacji robót, lub bezpiecznego wykonywania robót budowlanych;
 - 2) przy wykonywaniu prac na urządzeniach przystosowanych do odłączania i blokowania bezpośrednio w strefie pracy źródła niebezpiecznej energii lub niekontrolowanego załączenia urządzenia indywidualną kłódką osoby wykonującej prace, kierującego zespołem lub nadzorującego bez względu na podstawę wykonywania prac;

i obowiązują osoby zatrudnione przez Elektrownię oraz innych pracodawców odpowiedzialne za organizację i wykonanie prac, osoby kierujące ich czynnościami oraz osoby sprawujące nad nimi nadzór lub organizujące prace, a w szczególności:

- 1) poleceniodawców / wydających wnioski dla IOR/;
 - 2) koordynujących;
 - 3) dopuszczających;
 - 4) nadzorujących;
 - 5) kierujących zespołami;
 - 6) pracowników obsługi ruchowej.
3. Zasad, o których mowa w ust. 2 nie stosuje się do prac wykonywanych na:
 - 1) urządzeniach, instalacjach i sieciach elektroenergetycznych o napięciu do 1kV;
 - 2) sieci i instalacjach wody ppoż., jeżeli nie ma technicznej możliwości założenia blokady;
 - 3) sieci i instalacjach wody pitnej jeżeli nie ma technicznej możliwości założenia blokady;
 - 4) wewnętrznych instalacjach centralnego ogrzewania;
 - 5) wewnętrznych układach wentylacji i klimatyzacji;
 - 6) urządzeniach i instalacjach ochrony przed pożarem lub wybuchem, nie posiadających blokad mechanicznych, których wyłączenie / dezaktywacja realizowana jest z pulpitu lub paneli sterowniczych.

Dział II

DEFINICJE

1. **LOTO – skrót od Lock Out/ Tag Out** – czynności polegające na odłączeniu źródeł niebezpiecznej energii od urządzeń i instalacji lub jej części na czas wykonywania prac oraz ich zabezpieczeniu przed ponownym przypadkowym, niekontrolowanym uwolnieniem lub podaniem..
2. **Energia niebezpieczna** – każdy rodzaj energii (np. mechanicznej, elektrycznej, cieplnej, chemicznej), która w przypadku niekontrolowanego uwolnienia może spowodować zagrożenie dla osób przebywających w strefie (obszarze) wykonywania prac.
3. **Izolacja (odizolowanie/odłączenie)** – działanie, prowadzone na podstawie karty zabezpieczeń LOTO, polegające na odłączeniu oraz zabezpieczeniu źródeł niebezpiecznej energii, mające na celu zapewnienie bezpiecznych warunków wykonywania prac w odizolowanym obszarze.
4. **Izolacja Indywidualna** – działanie, podczas którego osoba odpowiedzialna za wykonanie prac na danym urządzeniu, instalacji lub jej części – **kierujący zespołem / nadzorujący**, bezpośrednio odłącza i blokuje w strefie pracy indywidualną kłódką jedyne źródło niebezpiecznej energii.
5. **Karta zabezpieczeń LOTO** – dokument WCD lub druk zlecenia wykonania pracy, opisujące jak urządzenie, instalacja lub jej część ma zostać odizolowane (gdzie założone blokady) na czas wykonywania określonej pracy od źródeł niebezpiecznej energii. W przypadku przygotowywania strefy

prac poza systemem SAP rolę Karty zabezpieczeń LOTO pełni Książka przygotowania i likwidacji strefy / miejsca pracy, a dla zleceń wykonania pracy druk tego zlecenia.

6. **Kontrola odizolowania** – czynności obejmujące wizualną kontrolę odizolowania przeprowadzoną przed każdym dopuszczeniem do prac przez odpowiedzialnego za przygotowanie strefy pracy.
7. **Skrzynki kontrolne LOTO** – są używane do przechowywania kluczy od kłódek blokad założonych w związku z przygotowaniem strefy pracy, zabezpieczone przed otwarciem kłódką dopuszczającego oraz indywidualną kłódką kierującego zespołem lub osoby wykonującej prace w przygotowanym obszarze, lub nadzorującego te prace, jeżeli został wyznaczony, lub przez przyjmującego dany obszar prac .
8. **Uwaga! Dopuszcza się inny niż w/w sposób przechowywania i zabezpieczenia kluczy od kłódek, jeżeli zapewni on zabezpieczenie dostępu do kluczy przed zdjęciem kłódki kierującego zespołem, osoby wykonującej prace, lub nadzorującego te prace.**
9. **Kłódka ogólnego stosowania** – kłódka koloru zielonego lub koloru czerwonego wraz z przywieszką, wykorzystywana odpowiednio w obiektach ruchu energetycznego i w obiektach ruchu elektrycznego, do zamykania blokad mechanicznych użytych do zabezpieczenia źródła odłączeń, odcień niebezpiecznych energii.
10. **Uwaga! Kłódka koloru czerwonego powinna być też stosowana, jako indywidualna kłódka do blokowania źródła niebezpiecznej energii bezpośrednio w strefie pracy przy urządzeniach elektrycznych.**
11. **Kłódka indywidualna** – kłódka koloru pomarańczowego, wydana przez dopuszczającego:
 - 1) osobie realizującej prace, kierującemu zespołem lub nadzorującemu, jeżeli został wyznaczony w celu:
 - a) zabezpieczenia kluczy od kłódek użytych do zamknięcia blokad mechanicznych wykorzystanych do zabezpieczenia przygotowanej strefy pracy, zdeponowanych u dopuszczającego lub;
 - b) bezpośredniego zablokowania w izolacji indywidualnej odłączonego w strefie pracy jedyne go źródła niebezpiecznej energii.
 - 2) przedstawicielowi / przedstawicielom Wykonawcy przejmującym przygotowany obszar robót w ramach wniosku dla IOR w celu zabezpieczenia kluczy od kłódek użytych do zamknięcia blokad mechanicznych wykorzystanych do zabezpieczenia przygotowanej strefy pracy, zdeponowanych u dopuszczającego.
12. **Kłódka dopuszczającego** – kłódka koloru żółtego nieprzypisana do żadnej konkretnej osoby. Klucze od kłódek posiadają osoby upoważnione do pełnienia funkcji dopuszczającego i przekazywane są ze zmiany na zmianę.
13. **Klucz Master** – generalny klucz, który umożliwi osobom upoważnionym, na ściśle określonych zasadach otwarcie każdej indywidualnej kłódki systemowej (pomarańczowej) przy czym nie blokuje stosowania kluczy indywidualnych. Klucz Master zdeponowany jest u Dyżurnego Inżyniera Ruchu Elektrowni.
14. **Przywieszka obiektowa** – karta plastikowa zawierająca nr dokumentu na podstawie którego realizowana jest praca, planowany czas trwania prac oraz dane osoby która ją założyła - imię i nazwisko i nr tel.) dla:
 - 1) zlecenia wykonania pracy - opisana przez odpowiedzialnego za przygotowanie obszaru robót;
 - 2) polecenia pisemnego wykonania pracy / wniosku dla IOR opisane przez koordynującego / dopuszczającego,
15. **Przywieszka indywidualna** – karta zawierająca imię i nazwisko, nazwę firmy oraz numer telefonu osoby wykonującej prace /kierującego zespołem/ nadzorującego lub odbierającego przygotowany obszar robót ze strony Wykonawcy, używana razem z kłódkami w/w do zamknięcia blokad mechanicznych wykorzystanych do zabezpieczenia przygotowanej strefy pracy, zdeponowanych u dopuszczającego i przez niego opisana.

DZIAŁ III

ODPOWIEDZIALNOŚCI

1. Poleceniodawca / wydający wniosek dla IOR/ wypadający zlecenie wykonania pracy odpowiada w szczególności za:
 - 1) wskazanie urządzeń, instalacji lub części instalacji, które na czas wykonywania prac należy wyłączyć z ruchu i pozbawić czynników stwarzających zagrożenie;
 - 2) określenie wymaganych zabezpieczeń w/w urządzeń przed przypadkowym uruchomieniem lub podaniem czynników mogących stwarzać zagrożenia;
 - 3) wskazanie, urządzeń, instalacji lub części instalacji z których blokady mogą być zdjęte na czas wykonania prób, pomiarów, testów lub przerw w pracy z likwidacją strefy pracy;
 - 4) określenie czy zezwala na zastosowanie własnych klódek Wykonawcy **do blokowania bezpośrednio w strefie pracy jedynego źródła niebezpiecznej energii lub zabezpieczenia urządzenia przed załączeniem,**
 2. Koordynujący odpowiada w szczególności za:
 - 1) ustalenie miejsc założenia blokad mechanicznych w celu zabezpieczenia urządzeń wskazanych w poleceniu / zleceniu wykonania pracy / wniosku dla IOR, przed przypadkowym uruchomieniem lub podaniem czynników mogących stwarzać zagrożenie;
 - 2) ustalenie za założenie których blokad mechanicznych odpowiada koordynujący, a za które dopuszczający / zezwalający;
 - 3) zapewnienie, aby blokady, za które odpowiada zostały założone i zabezpieczone, ich założenie i zabezpieczenie udokumentowane zgodnie z wymaganiami w tym zakresie, a klucze od blokad przekazane dopuszczającemu / zezwalającemu;
 - 4) uzgodnienie z dopuszczającym / zezwalającym miejsca założenia przez niego blokad mechanicznych niezbędnych do zapewnienia bezpiecznego przygotowania strefy pracy;
 - 5) określenie zakresu i kolejności zdejmowania blokad mechanicznych oraz wydania zgody na ich usunięcie w związku z całkowitą lub w ograniczonym zakresie likwidacją strefy pracy;
- UWAGA! W przypadku, gdy istnieje możliwość odłączenia niebezpiecznych źródeł energii określonego typu poprzez odłączenie i zablokowanie głównego źródła energii dla całego obszaru prac, można zastosować jedną blokadę (izolację) na cały obszar prac bez konieczności zakładania blokad (izolacji) na poszczególnych urządzeniach, lub elementach instalacji znajdujących się w tym obszarze.***
3. Dopuszczający / zezwalający odpowiada w szczególności za:
 - 1) przyjęcie i zdeponowanie kluczy od klódek do blokad użytych przez koordynującego;
 - 2) przygotowanie strefy pracy zgodnie z warunkami określonymi w poleceniu / zleceniu wykonania pracy / wniosku dla IOR i uzgodnionymi z koordynującym;
 - 3) zapewnienie, aby blokady, za które odpowiada zostały założone i zabezpieczone, a ich założenie i zabezpieczenie udokumentowane zgodnie z wymaganiami w tym zakresie;
 - 4) sprawdzenie, czy wyłączone urządzenia zostały skutecznie zablokowane i zostały z nich usunięte czynniki niebezpieczne;
 - 5) wyegzekwowanie od kierującego zespołem / nadzorującego, osoby wykonującej prace lub przedstawiciela / przedstawicieli Wykonawcy przyjmującego przygotowany obszar robót w ramach wniosku dla IOR założenia indywidualnych klódek na skrzynce kontrolnej LOTO lub innym miejscu gdzie zdeponowano klucze od klódek użytych do zamknięcia blokad w strefie pracy;

- 6) zapewnienie, aby w związku z całkowitą lub w określonym zakresie likwidacją strefy pracy blokady zostały usunięte, a ich usunięcie udokumentowane zgodnie z wymaganiami w tym zakresie;
- 7) po zakończeniu prac i przyjęciu strefy pracy:
 - a) wyegzekwowanie zdjęcia przez kierującego zespołem / nadzorującego, osobę wykonującą prace lub przedstawiciela / przedstawicieli Wykonawcy przekazującego obszar robót po zakończeniu prac indywidualnych kłódek;
 - b) uzgodnienie z koordynującym kolejności i zakresu zdejmowania blokad mechanicznych użytych do przygotowania strefy pracy;
 - c) odblokowanie i zdjęcie w kolejności i zakresie określonym przez koordynującego blokad mechanicznych użytych do przygotowania strefy pracy lub;
 - d) wydanie osobom uprawnionym i upoważnionym lub upoważnionym kluczy do odblokowania i zdjęcia blokad mechanicznych użytych do przygotowania strefy pracy przez koordynującego i dopuszczającego;
 - e) przygotowanie urządzeń, instalacji lub ich części w zakresie wskazanym przez koordynującego do ruchu;
4. Kierujący zespołem i nadzorujący, jeżeli został wyznaczony, osoba wykonująca prace lub przedstawiciel / przedstawiciele Wykonawcy przejmujący przygotowany obszar robót w ramach wniosku dla IOR odpowiadają za:
 - 1) sprawdzenie zgodności numerów kluczy z numerami kłódek od blokad mechanicznych wykazanymi w dokumentach potwierdzających przygotowania strefy pracy (dokumenty WCD, druk zlecenia wykonania pracy lub *Książka przygotowania i likwidacji strefy pracy*);
 - 2) po sprawdzeniu opisanym w pkt. 1) założenie indywidualnej kłódki wraz z opisaną przywieszką na skrzynce kontrolnej LOTO lub innym miejscu gdzie zdeponowano klucze, wskazanym przez dopuszczającego / zezwalającego lub
 - 3) założenie indywidualnej kłódki na czas wykonania prac na danym urządzeniu, instalacji lub jej części, jeżeli w strefie pracy odłącza i bezpośrednio blokuje jedyne źródło energii;
 - 4) zapewnienie, aby podczas prowadzenia prac klucz od kłódki indywidualnej nie został udostępniony osobom trzecim.
 - 5) zdjęcie, po zakończeniu prac indywidualnej kłódki:
 - a) ze skrzynki kontrolnej LOTO lub innego miejsca gdzie zdeponowano klucze od blokad lub
 - b) zablokowanego źródła energii bezpośrednio w strefie pracy i zwrot jej wraz z kluczem dopuszczającemu,

DZIAŁ IV

PRZYGOTOWANIE STREFY PRACY

1. Koordynujący i dopuszczający każdy w swoim zakresie :
 - 1) sporządzając dokumenty WCD dla przygotowania strefy pracy / obszaru robót, wybierają dla blokowanych urządzeń w liniach WCI dokumentu WCD pozycję z opisem (**zamknięty mechanicznie**) lub
 - 2) w *Książce przygotowania i likwidacji strefy pracy* lub zleceniu wykonania pracy dla zablokowanego urządzenia wpisują: np. **zawór na ssaniu pompy zamknąć i zablokować mechanicznie**,
2. Po założeniu blokady oraz zamknięciu kłódki koordynujący / dopuszczający lub osoby, którym polecił wykonać czynności związane z przygotowaniem strefy pracy / obszaru robót wpisują, w każdej pozycji dokumentów, o których mowa w ust. 1: **Zablokowano, kłódka Nr** i potwierdzają podpisem wykonanie tych czynności.

3. Po zakończeniu czynności związanych z przygotowaniem strefy pracy / obszaru robót koordynujący ma zapewnić, aby wszystkie klucze od kłódek użytych przez niego do zamknięcia blokad zostały przekazane dopuszczającemu. Klucze te wraz z kluczami od kłódek użytych przez dopuszczającego, dopuszczający deponuje w skrzynce kontrolnej LOTO.

DZIAŁ V

PRZEKAZANIE STREFY PRACY / DOPUSZCZENIE DO PRACY

1. Po sprawdzeniu opisanym w Dziale III ust. 4 pkt. 1) i założeniu indywidualnej kłódki wraz z opisaną przywieszką na skrzynce kontrolnej LOTO lub innym miejscu gdzie zdeponowano klucze, kierujący zespołem i nadzorujący, osoba wykonująca prace lub przedstawiciel / przedstawiciele Wykonawcy przejmujący przygotowany obszar robót w ramach wniosku dla IOR udają się do strefy pracy / obszaru robót celem jest sprawdzenia i przejęcia / przekazania jeżeli został przygotowana właściwie.
2. Po potwierdzeniu przekazania /przyjęcia strefy pracy / obszaru robót dopuszczający zamyka swoją kłódką (koloru żółtego) skrzynkę kontrolną LOTO lub inne miejsce gdzie zostały zdeponowane klucze od kłódek i została / zostały założone kłódki osób, o których mowa w ust.1.
3. Jeżeli strefa pracy / obszar robót nie został przyjęty, osoby o których mowa w ust. 1 zdejmują założone kłódki oraz przywieszki i proces przygotowania / przekazywania strefy pracy / obszaru robót należy rozpocząć od nowa.
4. Dopuszczenie do prac / wydanie zgody na ich wykonywanie przed zablokowaniem skrzynki przez dopuszczającego oraz osoby, których mowa Dziale III ust. 4 jest zabronione.

DZIAŁ VI

URUCHOMIENIE URZĄDZENIA, INSTALACJI LUB JEJ CZĘŚCI DO SPRAWDZENIA LUB PRÓB

1. W razie konieczności uruchomienia urządzenia, instalacji lub jej części do sprawdzenia, prób, testów ruchu próbnego lub czasowej likwidacji strefy pracy, jeżeli były przewidziane w poleceniu, zleceniu należy:
 - 1) przerwać prace i wyprowadzić zespół / zespoły ze strefy pracy / obszaru robót;
 - 2) upewnić się, że wszystkie osoby opuściły strefę pracy, a dla osób pozostających w innych strefach pracy odizolowanego obszaru czynności, o których mowa a w ust. 1 nie stwarzają bezpośredniego zagrożenia;
 - 3) po wykonaniu w/w czynności:
 - a) osoba wykonująca pracę lub,
 - b) kierujący zespołem / nadzorujący lub
 - c) przedstawiciel Wykonawcy, który przyjął przygotowany obszar robót w ramach wniosku dla IOR)zdejmuje swoją kłódkę ze skrzynki kontrolnej LOTO lub innego miejsca gdzie zdeponowano klucze od blokad, umożliwiając dopuszczającemu dostęp do kluczy wymaganych do zdjęcia kłódek oraz blokad z wybranych urządzeń;
 - d) dopuszczający / koordynujący, każdy w swoim zakresie zdejmują uzgodnione blokady, które są niezbędne do uruchomienia urządzenia, instalacji lub jej części, określone w poleceniu pisemnym wykonania pracy, zleceniu wykonania pracy lub wniosku o przygotowanie obszaru robót.
- 4) przed uruchomieniem urządzenia, instalacji lub jej części upewnić się, że wszystkie osoby opuściły strefę pracy lub jeżeli ich obecność w strefie jest technicznie wymagana poinformować ich, w sposób wcześniej ustalony przez kierującego zespołem o uruchomieniu urządzenia, instalacji lub jej części,

- 5) po przeprowadzeniu niezbędnych czynności (zakończeniu prób, testów itp.) ponownie odizolować urządzenia, instalacje lub ich części zgodnie z warunkami określonymi w poleceniu pisemnym wykonania pracy, zleceniu wykonania pracy lub wniosku o przygotowanie obszaru robót.
- 6) dokonać przekazania / przyjęcia strefy pracy obszaru robót zgodnie z zapisami Działu V niniejszych zasad.

DZIAŁ VII

ZAKOŃCZENIE PRAC LUB CZYNNOŚCI NA URZĄDZENIACH, INSTALACJI LUB JEJ CZĘŚCI, DLA KTÓRYCH WYMAGANE BYŁO ICH ODIZOLOWANIE (ZABEZPIECZENIE) Z WYKORZYSTANIEM SYSTEMU LOTO.

1. Osoby wykonujące prace przy urządzeniach, instalacji lub jej części, dla których wymagane było ich odizolowanie (zabezpieczenie) wg zasad LOTO, mają obowiązek:
 - 1) zgłosić fakt zakończenia prac dopuszczającemu;
 - 2) po sprawdzeniu zakończenia prac w strefy pracy / obszarze oraz potwierdzenia przekazania / przyjęcia strefy pracy przez dopuszczającego:
 - a) usunąć swoje indywidualne kłódki blokujące jedyne źródło energii w strefie pracy wraz przywieszkami lub
 - b) usunąć swoje indywidualne kłódki blokujące skrzynkę LOTO lub inne miejsca zdeponowania kluczy do kłódek od blokad wraz przywieszkami i wraz kluczem przekazać dopuszczającemu.
2. Dopuszczający zdejmuje swoją kłódkę ze skrzynki kontrolnej LOTO lub innego miejsca zdeponowania kluczy, gdy kłódki indywidualne kierującego zespołem / nadzorującego zostaną zdjęte i wydaje klucze od kłódek celem ich otwarcia i zdjęcia zastosowanych blokad.

DZIAŁ VIII

USUNIĘCIE KŁÓDKI (OSOBY WYKONUJĄCEJ PRACĘ, KIERUJĄCEGO ZESPOŁEM / NADZORUJĄCEGO LUB PRZEDSTAWICIELA WYKONAWCY, KTÓRY PRZYJĄŁ PRZYGOTOWANY OBSZAR ROBÓT PRZEZ INNĄ OSOBĘ

1. W celu usunięcia kłódki indywidualnej (osoby wykonującej pracę, kierującego zespołem / nadzorującego lub przedstawiciela Wykonawcy, który przyjął przygotowany obszar robót w ramach wniosku dla IOR), która opuściła strefę nie usuwając swojej indywidualnej kłódki należy postępować zgodnie z poniższymi zasadami:
 - 1) dopuszczający zobowiązany jest ustalić dane osoby, do której kłódka należy, skontaktować się z w/w osobą i ustalić jej miejsce pobytu, a następnie;
 - a) jeżeli jest na terenie Elektrowni poprosić o stawienie się u dopuszczającego i zdjęcie kłódki wraz z przywieszką lub;
 - b) poinformować o jej nieobecności na terenie Elektrowni **Dyspozytora Remontów Spółki Enea Połaniec Serwis** lub **osobę prowadzącą umowę ze strony Elektrowni**, którzy obowiązany jest zorganizować jej przybycie do Elektrowni, stawienie się u dopuszczającego i zdjęcie kłódki wraz z przywieszką;
 - 2) jeżeli nie było możliwości skontaktowania się z osobą, o której mowa w pkt.1) lub nie ma możliwości sprowadzenia tej osoby na teren Elektrowni, dopuszczający w uzgodnieniu z koordynującym może, po upewnieniu się, że żadna osoba nie wykonuje prac przy odizolowanym urządzeniu, instalacji lub jej części (w obszarze izolacji), **usunąć indywidualną systemową kłódkę, wykorzystując klucz Master.**
2. Jeżeli została podjęta decyzja o zakończeniu prac pomimo niewykonania całego zakresu robót i uruchomienia urządzenia / instalacji przy której była wykonywana praca, kłódkę osoby wykonującej pracę, kierującego zespołem / nadzorującego lub przedstawiciela Wykonawcy, który przyjął

- przygotowany obszar robót w ramach wniosku dla IOR zdejmujący koordynujący zgodnie z zasadami jak w ust.1 pkt. 2).
3. W sytuacji jak w ust. 2 osoba wykonująca prace, kierujący zespołem / nadzorując lub przedstawiciel Wykonawcy, który przyjął przygotowany obszar robót w ramach wniosku dla IOR obowiązany jest oddać swój klucz dopuszczającemu najróżniej w dniu następnym. Fakt oddania klucza dopuszczający obowiązany jest odnotować (data i godzina) w prowadzonym dzienniku operacyjnym.
 4. Fakt wydania i otrzymania zgody na wykonanie czynności, o których mowa w ust. 1 pkt. 2) koordynujący i dopuszczający odnotowują w prowadzonej dokumentacji ruchowej, a dla czynności jak w ppk.2) koordynujący i osoba nadzoru operatywnego wydająca zgodę w prowadzonej dokumentacji ruchowej, każdy w swoim zakresie.
 5. Jeżeli do wykonania czynności należących do koordynującego wymagana była zgoda nadzoru operatywnego to dla sytuacji jak w ust. 1 pkt. 2) i ust. 2 należy postępować na tych samych zasadach.
 6. Fakt wydania / zdania klucza Master osoba odpowiedzialna za jego zabezpieczenie obowiązana jest odnotować w prowadzonej dokumentacji ruchowej z podaniem:
 - 1) imienia i nazwiska koordynującego, który wydał zgodę na jego wydanie;
 - 2) imienia i nazwiska osoby pobierającej klucz;
 - 3) daty (dzień i godzina) pobrania i zdania klucza).

Uwaga! Klucz musi osobiście pobrać osoba, która uzyskała na to zgodę i osobiście go zdać.

DZIAŁ IX

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

1. Zawieszenie samej przywieszki bez zastosowania blokady w miejscu odcięcia źródła niebezpiecznej energii lub na wyłączonym urządzeniu nie daje wystarczającej pewności zabezpieczenia go przed przypadkowym, niekontrolowanym otwarciem lub uruchomieniem.
2. Zawsze należy blokować miejsca odłączenia energii elektrycznej (wyłączniki, odłączniki itp.) od urządzeń, instalacji lub jej części.
3. W przypadku, gdy istnieje możliwość odłączenia niebezpiecznych źródeł energii określonego typu poprzez odłączenie i zablokowanie głównego źródła energii dla całego obszaru prac, można zastosować jedną blokadę (izolację) na cały obszar prac bez konieczności zakładania blokad (izolacji) na poszczególnych urządzeniach, lub elementach instalacji znajdujących się w tym obszarze.
4. Dopuszcza się stosowanie własnych klódek Wykonawcy **do blokowania bezpośrednio w strefie pracy jedynego źródła niebezpiecznej energii lub zabezpieczenia urządzenia przed załączeniem, pod warunkiem, że zostało to dopuszczone w dokumencie będącym podstawą realizacji prac.**
5. Blokowanie źródła energii w sposób określony w ust. 4 nie powinno być stosowane dłużej niż 1 zmiana robocza. W tej sytuacji nie stosuje się dołączania do klódky przywieszki.
6. Zabezpieczenia i wyłączniki awaryjne nie stanowią blokady niebezpiecznego źródła energii w rozumieniu niniejszej instrukcji.
7. Każda osoba wykonująca prace przy urządzeniach, instalacji lub jej części, dla których wymagane było ich odizolowanie (zabezpieczenie) z wykorzystaniem systemu LOTO zobowiązana jest w przypadku stwierdzenia jakichkolwiek niedozwolonych zmian w sposobie zabezpieczenia (odizolowania), uszkodzenia blokad, klódek itp. do natychmiastowego przerwania prac i poinformowania o tym fakcie osoby upoważnionej.
8. Jakiegokolwiek wyjątki / odstępstwa od stosowania procedury LOTO wymagają zgody prowadzącego eksploatację - Dyrektora Pionu Produkcji lub osoby przez niego upoważnionej. Nie dotyczy postępowania związanego z ratowaniem życia lub zdrowia ludzi oraz maszyn i urządzeń przed zniszczeniem.